

Insectenbescherming in de Achteruitgang insecten belicht

Op 14 oktober vond het symposium **Insectenbescherming in de Schijnwerpers** plaats ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de buitengewone leerstoel **Ecologie en Bescherming van Insecten** aan Wageningen Universiteit. Deze leerstoel is opgericht op initiatief van De Vlinderstichting.

Tekst: Michiel Wallis de Vries
De Vlinderstichting

Voor mij als leerstoelhouder was dit jubileum tevens een afscheid, omdat buitengewone leerstoelen altijd een tijdelijk karakter hebben. Vanuit De Vlinderstichting wordt intussen wel aangestuurd op een vervolg in een andere vorm! Mijn lezing ging vooral in op de toegenomen kennis over de trends in insectenpopulaties, mede dankzij langjarige tellingen van duizenden vrijwilligers via het meetnet vlinders. Verdiepend onderzoek heeft inzicht gegeven in de belangrijke oorzaken van achteruitgang: landgebruik, klimaatverandering en stikstof. De doorwerking daarvan moet nog beter worden onderzocht om te komen tot herstel. Maar dit is geen reden voor uitstel: met lerend beheren kunnen onderzoek en praktijk hand in hand gaan.

Klimaatverandering

Uiteraard was er tijdens het symposium ook aandacht voor klimaatverandering. Dat de vliegtijden van vlinders sterk door de temperatuur worden bepaald, weten we al lang. We hebben daar ook een vliegtijdvoorspelling op gebouwd. Maar of de ontwikkeling van rupsen en hun waardplanten hetzelfde reageren op klimaatverandering is voor veel soorten nog onbekend. Marcel Visser (NIOO-KNAW) liet zien hoe de kleine wintervlinder onder invloed van het warmere

voorjaar uit de pas ging lopen met zijn voedselbron, jong eikenblad. Dat zorgde voor sterfte onder de rupsen die te vroeg uit het ei kwamen. Over de jaren heen leidde selectie echter tot een steeds betere synchronisatie. Aanpassing is dus soms wel mogelijk: wanneer de populaties groot genoeg zijn en genetisch voldoende divers. Maar voor een bedreigde soort als de bruine eikenpage zal dat een stuk moeilijker zijn.

Arnold van Vliet (WU Milieusysteemanalyse) benut de waarnemingen van de Natuurkalender om veranderingen in het verschijnen van soorten voor een breed publiek zichtbaar te maken. De eerste waarnemingen van oranjetipje en zijn belangrijkste waardplanten, pinksterbloem en look-zonder-look, lopen gelukkig nog steeds wel goed in de pas.

Problemen en kansen

Twee presentaties gingen in op minder bekende problemen voor insecten. Rieta Gols (WU Entomologie) behandelde de sluipende doorwerking van het bestrijdingsmiddel fipronil op het groot koolwitje. We kwamen die, na veel speurwerk, in 2010 op het spoor door problemen in de kweek op De Vlinderstichting en op de universiteit. Maar het duurde tot afgelopen jaar voordat we dat met goed onderzoek konden onderbouwen. Fipronil heeft bij zeer lage concentraties geen gevolg voor de overleving van rups tot vlinder, maar wel een sterk verminderde voortplanting tot gevolg – wat uiteindelijk even slecht uitpakt. Alarmerend is dat de stof al grote effecten kan hebben bij concentraties die amper te meten zijn. Dit pleit voor een sterke aanpassing van toelatingsprocedures voor dergelijke middelen. Deze hebben vooral aandacht voor directe sterfte, maar zouden zich veel meer moeten richten op de schadelijke doorwerking via verminderde fitheid en voortplanting.

Frank van Langevelde (WU Wildlife Ecology & Conservation) belichtte de negatieve invloed van kunstlicht op nachtvlinders en de mogelijkheden om die via aangepaste verlichting te verminderen. De aanwijzingen voor de schadelijke effecten van verlichting op insecten stapelen zich op. Zelfs al lijkt de invloed van verlichting niet ver te reiken, als de vlinders vliegen, dan komen ze in Nederland al snel binnen de kritische afstand waarbinnen ze door een lichtbron worden aangetrokken. Meer aandacht voor donkere nachten lijkt hard nodig.

Jerren Helmer

In het project 'Wild van vlinders' zijn Ark Natuurontwikkeling en De Vlinderstichting samen bezig vlinders te beschermen en natuurlijke processen te stimuleren. Op het symposium kwam dit in de presentatie over rewilding aan de orde.

schijnwerpers

Michiel Wallis de Vries

De presentaties zijn online te vinden via het nieuwsbericht over het symposium op www.vlinderstichting.nl.

Landgebruik

De afsluitende lezingen gingen over de kansen voor insecten bij twee verschillende vormen van landgebruik. Liesbeth Bakker (NIOO-KNAW) hield een pleidooi voor het stimuleren van natuurlijke processen via 'rewilding'. Op de Marker Wadden zorgen dansmuggen zo voor het opleven van een heel voedselweb. Vlinders en libellen worden daar overigens ook al gezien! En op voormalige landbouwgronden op de Veluwe maken tal van bloembezoekende insecten gebruik van een nieuwe bloemenrijkdom. In welke mate je als mensen de ontwikkelingen dan bij moet sturen is een punt van discussie. Maar het gaat bij 'rewilding' ook om de manier van denken in termen van dynamiek en verandering in plaats van de veelal statische doelen van het huidige natuurbeheer. David Kleijn (WU Plantenecologie en Natuurbeheer) ging aan de hand van zijn onderzoek aan bloembestuivende insecten in op de haat-liefdeverhouding tussen landbouw en insecten. Maar hij benadrukte de liefderijke kant: de landbouw heeft immers volop baat bij insecten. Vaak weten we ook wel wat er nodig is voor meer biodiversiteit op het platteland. Voor een omslag van de landbouw in die richting is het vooral ook nodig om een breder maatschappelijk draagvlak te krijgen voor een landschap vol vlinders en bijen!

Kars Veling

De kleine wintervlinder kwam op het symposium langs bij zowel klimaatverandering als lichtvervuiling.